

I

(Usnesení, doporučení a stanoviska)

STANOVISKA

EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

488. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ VE DNECH 20. A 21. BŘEZNA 2013

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Potřeby a způsoby zapojení veřejnosti v oblasti energetické politiky (průzkumné stanovisko)

(2013/C 161/01)

Zpravodaj: **pan ADAMS**

Dne 13. listopadu 2012 se Evropská komise v souladu s článkem 304 Smlouvy o fungování Evropské unie rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci

Potřeby a způsoby zapojení veřejnosti v oblasti energetické politiky

(průzkumné stanovisko).

Specializovaná sekce Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 27. února 2013.

Na 488. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 20. a 21. března 2013 (jednání dne 20. března), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 183 hlasy pro, 2 hlasy byly proti a 5 členů se zdrželo hlasování.

1. Úvod a doporučení

1.1 Evropská komise uvítala návrh **prozkoumat možnosti navázání dialogu s občanskou společností o energetických otázkách**, jež předložil Evropský hospodářský a sociální výbor. Zapojení veřejnosti a její pochopení a přijetí různých změn, jimiž bude náš energetický systém muset projít v nadcházejících desetiletích, je naprosto nezbytné. Proto je dialog s občanskou společností velmi důležitý. EHSV má vzhledem ke své členské a voličské základně, která odráží evropskou společnost, dobrou pozici k tomu, aby oslovil občany a zúčastněné strany v členských státech a připravil obsáhlý program zahrnující participativní demokracii a praktickou činnost.

1.2 Na základě předběžné konzultace členských států, místních a regionálních orgánů, organizací zastupujících sociální partnery, nevládních organizací, subjektů z energetiky a občanských organizací na nejnižší úrovni doporučuje EHSV přistoupit k návrhům, jež uvádí v kapitole 7 tohoto stanoviska.

1.3 Ve stručnosti:

- EHSV bude stát v čele při navazování **evropského energetického dialogu**, tj. koordinované víceúrovňové konverzace v členských státech a mezi nimi, která bude zaměřená na konkrétní kroky.
- Program bude ambiciózní a profesionální, budou ho podporovat a financovat zúčastněné strany z energetického řetězce, bude navazovat na stávající iniciativy a získávat uznání jako důvěryhodná „sociální značka“ reagující na potřeby a obavy veřejnosti.
- Dialog bude synonymem pro spolehlivé informace o energetice a bude nabízet „prostor pro vyjednávání“, v němž by se otázky provádění mohly řešit s ohledem na společenský dopad a přijetí společností, investiční strategií, strategií v oblasti zdrojů a další faktory politiky.

- Hlavním ukazatelem úspěchu programu bude jeho přijetí členskými státy, měřitelný vliv na stanovení postupu u všech forem energie a uznávaná úloha při stimulaci konvergence na úrovni EU se silnými vazbami na rámec pro opatření v energetice a v oblasti klimatu po roce 2020.
- EHSV proto doporučuje, aby se navrhovanému dialogu dostalo silné politické a administrativní podpory a aby Evropská komise uzpůsobila svůj interní přístup a zdůraznila dialog a konverzaci.
- EHSV doporučuje vyčlenit v nadcházejícím rozpočtovém období 2014–2020 finanční podporu na činnost dialogu.

2. Souvislosti

2.1 Pro dosažení nízkouhlíkových cílů stanovených na rok 2050 je zásadní energetická účinnost, bez ohledu na konkrétní volbu skladby zdrojů energie. Pokud mají mít členské státy i nadále otevřené, flexibilní možnosti ve své skladbě zdrojů energie, jsou rovněž velmi důležité včasné investice do modernizace, zlepšení a dobrého propojení vnitřního trhu. Tyto investice jsou spolu s vyšším používáním elektřiny v podstatě nespornými prvky energetické politiky EU, ačkoli otázky nákladů, financování, rychlosti provádění a dopadu zůstávají nevyřešeny. Zároveň jsou otázky ohledně skladby zdrojů energie a způsobů, jakými dosáhnout energetické účinnosti a potřebné výše investic, stále častěji podrobně zkoumány v členských státech. I když je pravděpodobné, že vytvoření evropského přístupu povede k nižším nákladům a jistějším dodávkám, ve srovnání s odlišnými, jednostrannými vnitrostátními systémy, veřejná diskuse se i nadále z velké části zaměřuje na stále rostoucí spotřebitelské ceny a zvyšující se dopad infrastruktury a výrobních postupů. Ve výjimečných případech mohou členské státy pořádat vnitrostátní diskuse o aspektech energetického přechodu, tyto diskuse však neproběhnou samy od sebe a bude třeba je stimulovat.

2.2 Vzhledem k tomu, že hodnoty veřejnosti ve vztahu k energetické budoucnosti se mění a že příslušná opatření budou z velké části přijata na úrovni EU, **musí se instituce EU zapojit do budování důvěry** ve vztahu mezi statutárními a nestatutárními zúčastněnými stranami občanské společnosti z energetiky a politickými aktéry. Proto je nutné zapojit veřejnost do strukturovaného dialogu. Doplněním tohoto prvku se učiní důležitý krok, když se rozliší mezi tím, co je technicky a ekonomicky možné, a tím, co je proveditelné a sociálně přijatelné pro zúčastněné strany. Uvede se také do praxe příklad participativní demokracie týkající se záležitosti, která má význam pro všechny.

2.3 Toto průzkumné stanovisko týkající se potřeb a způsobů zapojení veřejnosti v oblasti energetické politiky popisuje, **jak by se mohl takový široký a inkluzivní dialog** na rozhraní

mezi evropskou, celostátní a místní úrovní **koncipovat a rozvíjet**. Tento dialog by měl rovněž poukázat na praktické kroky, které mohou učinit všichni občané, a stimulovat inovativní kroky a reakce dodavatelů a orgánů.

3. Rámec politiky

3.1 Rámec energetické politiky EU je nastaven tak, aby **posílil a zachoval energetickou bezpečnost, konkurenceschopnost a udržitelnost**. Plán snížit do roku 2050 emise skleníkových plynů o nejméně 80 % oproti roku 1990 zůstává nadále pevným kvantitativním, i když zatím ne právně závazným cílem, další prvky udržitelnosti (např. podíl obnovitelných zdrojů ve skladbě zdrojů energie) však dosud nebyly vyřešeny, co se týče období po roce 2020. Podobně asi nebude kvantifikována ani přípustná míra energetické závislosti nebo odlišnost od cen energie hlavních konkurentů na světovém trhu. Politika EU se těmto nejistotám musí nějak přizpůsobit. I z nedávných událostí je jasné, že globální volatilita cen energie a dopad neočekávaných událostí vyžadují energetickou politiku, která bude flexibilní a schopná vypořádat se se složitými vnějšími podmínkami.

3.2 **Členské státy se často ne tak úplně ztotožňují** s přípravou politiky EU v oblasti **energetického přechodu**, do níž nejsou zapojeni občané, pokud jde o vysvětlení kompromisů a preferencí. Přístup tvorby scénářů zaujatý v energetickém plánu do roku 2050 je rozumným způsobem řešení nestabilní situace. Používání této techniky pro budování základů pro přípravu politiky však zadržává právě na malém ztotožnění ze strany členských států a na pochybách veřejnosti, která je obecně méně informována o většině energetických otázek kromě cen a v některých zemích energetické bezpečnosti, nebo se o tyto otázky málo zajímá. Politické dokumenty EU jsou určeny zejména členským státům a hlavním zúčastněným stranám z řad institucí a z průmyslu a nedaří se jim vždy zohlednit zájmy veřejnosti a ztotožnit se s nimi. Součástí procesu zapojení veřejnosti, který je popsán v tomto stanovisku, je nutně „přetlumočení“ složitých energetických koncepcí. Úloha poznatků, názorů a hodnot veřejnosti bude hlavní hnací silou, která všem stranám pomůže přehodnotit nejistoty světa, zvyknout si na ně a uzpůsobit se jim. Tři pilíře energetické politiky, tj. zabezpečení dodávek, konkurenceschopnost a udržitelnost, by se měly doplnit o čtvrtý pilíř – účast.

3.3 Nebude to lehké. Dosavadní snahy o soulad solidarity a spolupráce v rámci EU s právem členských států stanovit si vlastní energetickou strategii vyústily v **zastřenou politiku** a nejen pro občany **nejasná sdělení** a tedy i v hluboká nedorozumění.

3.4 Jedním ze způsobů, jak odstranit tuto nesrovnalost a přinést jasnost, je **zapojit občany na vnitrostátní úrovni a poté stanovit národní energetickou politiku zasazenou do širší unijní perspektivy** (všechny připravované iniciativy, např. Débat national sur la transition énergétique ve Francii, Energiewende v Německu a španělské fórum o skladbě zdrojů energie,

by měly prospěch z většího propojení s evropským rozměrem). Státní představitelé potřebují demokratický mandát, voliče, kteří budou informováni o této klíčové otázce a připraveni vydat se v partnerství se svými politiky cestou, jež bude obtížná. Pokud nedojde k inkluzivní veřejné diskusi o společné energetické budoucnosti celé Evropy, bude i nadále přetrvávat domnění, že společensky přijatelné jsou pouze národní postoje. Toto upřednostňování národních zájmů již vedlo k tomu, že se určité zúčastněné strany vyjádřily o energetické politice EU jako o nesoudržné a nedůvěryhodné. Tato nejasnost omezuje možnost zavést soudržnou nízkouhlíkovou energetickou politiku, která by čelila tlaku klimatické změny. A čas se krátí.

3.5 Občané v celé Evropě vyjadřují nespokojenost s fungováním trhu s energií (viz. srovnávací přehled situace na spotřebitelských trzích – http://ec.europa.eu/consumers/consumer_research/editions/docs/8th_edition_scoreboard_en.pdf), což má další úsilí o zavedení společného postupu EU v oblasti energetického přechodu. Je tedy třeba se tím zabývat. **Je nutné účinněji občany zapojit do strategického plánování hlavních směrů politiky, a to způsobem přesahujícím jejich úlohu spotřebitelů energie, neboť příprava energetického přechodu sahá za hranice důležitých otázek souvisejících s trhem.** V mnoha členských státech podobně roste nespokojenost s politickým procesem – „politikou“. Na rozhodující úrovni, tedy na úrovni EU se „politika“ buď nedělá nebo nepřináší výsledky a dimenze EU byla v mnoha případech převedena na neřízené diskuse o národní energetické politice. Aby se tato situace změnila, musí společná odpovědnost za naši společnou energetickou budoucnost spočívat v iniciativě, již budou sdílet občané, klíčové zúčastněné strany a politikové.

3.6 Přestože probíhá řada místních, regionálních a celostátních iniciativ, v jejichž rámci je veřejnost zapojena do různých aspektů energetického plánování, je z praktických důvodů skutečně potřeba usměrňovat a zaměřovat současné zapojení veřejnosti, její odborné poznatky a schopnosti. Dosud neexistuje žádný rámec pro dialog s občany / zúčastněnými stranami / organizacemi občanské společnosti o zajišťování zdrojů energie, přenosu energie a jejím využívání. Tento dialog naléhavě nutný. Může totiž poskytnout informace pro politiku EU a zpětně vnést evropský rozměr do vnitrostátních diskusí. **Široký, ambiciózní a koordinovaný program zapojení veřejnosti** by měl stimulovat informovanou diskusi, zvýšit úroveň debaty a porozumění a zvýšit sebevědomí politiků (kteří by zase měli naslouchat a reagovat) pro další postup. Při popisu podmínek a kroků nutných pro tento program vychází toto průzkumné stanovisko z předběžné průzkumné studie, již EHSV zadal. Tato studie byla zveřejněna v prosinci 2012 pod názvem *Future national energy mix scenarios: public engagement processes in the EU and elsewhere* (Scénáře budoucí skladby zdrojů energie v jednotlivých státech – zaagazování veřejnosti v EU a jinde) a je k dispozici na internetové stránce <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.events-and-activities-energy-futures-civil-society-publications>.

4. Zlepšení stávajících mechanismů zapojení jakožto východiska

4.1 Od roku 1997 bylo založeno několik energetických fór, na nichž se diskutuje o technických, regulačních, spotřebitelských a regulačních otázkách. Jsou to tři fóra o regulaci

(florentské fórum o elektřině, madridské fórum o zemním plynu, londýnské občanské fórum o energetice), berlínské fórum o fosilních palivech, bukurešťské fórum o udržitelné energetice a evropské jaderné fórum. Účelem všech je zlepšit fungování vnitřního trhu s energií, žádné z nich však nemá širší kompetence jako dialog o energetice navržený v tomto stanovisku. Občanské fórum o energetice, jak již název napovídá, se snaží o realizaci konkurenčních, energeticky účinných a spravedlivých trhů pro spotřebitele, a nabízí se tak jako platforma pro pokrok v otázkách posílení postavení spotřebitele a zájmů spotřebitele v otázkách regulace. Všechna tato fóra hrají v dialogu o energetice svoji úlohu a bylo by nanejvýš vhodné lépe je propojit prostřednictvím specifické koordinační platformy nebo specifického koordinačního orgánu. Tento orgán by rovněž mohl zastupovat energetické zájmy Evropské komise ve struktuře níže popsaneho ambiciózního evropského dialogu o energetice.

4.2 Existují rovněž možnosti zapojení sousedních třetích zemí, zejména těch, které jsou již součástí energetického společenství. Podpořil by se tím přístup navržený ve sdělení *Energetická politika EU: jednání s partnery za našimi hranicemi* (COM(2011) 539).

4.3 EHSV jako poradní instituce orgánů EU, jejímž primárním posláním je větší měrou zapojit organizace občanské společnosti do evropského podniku, **má dobré postavení k tomu, aby mohl pomoci koncipovat a plánovat příspěvek občanské společnosti k přípravě politik.** Výbor předložil stanoviska ke všem hlavním právním předpisům a práci na přípravě politiky EU v oblasti energetiky, uspořádal pro občanskou společnost řadu konferencí o energetických otázkách a prostřednictvím přímých návštěv v členských státech navázal styky se všemi úrovněmi zúčastněných stran z energetiky. Ve společném prohlášení se skupinou Notre Europe – Institut Jacques Delors (<http://www.eesc.europa.eu/eec>) pak vyjádřil svůj základní postoj k potřebě vytvoření **evropského energetického společenství a zásadní význam podpůrného společenského dialogu.**

4.4 Základním prvkem rozvíjení produktivního dialogu bude důvěra. S důvěrou v zúčastněné strany a mezi nimi nelze počítat, právě naopak. Jedním z cílů dialogu proto bude **vytvořit důvěru mezi jeho účastníky.** Aby se to podařilo, musí být EHSV otevřený a důvěryhodný a zastávat vyvážený postoj, pokud chce v tomto procesu sehrát formativní úlohu.

4.5 **Postoje vůči energetice jsou v členských státech zakořeněny ve společenských hodnotách.** Z lidského hlediska sem bude patřit bezpečnost, energetická chudoba a přístup ohrožených skupin k dodávkám za rozumnou cenu. Co se týče států, existují obavy o energetickou nezávislost a vystavení vnějším vlivům. Diskuse tedy musí mít silný etický i ekonomický rozměr, jak je uvedeno i ve stanovisku Evropské skupiny pro etické aspekty skladby zdrojů energie v Evropě, které bylo přijato v lednu 2013. Mělo by být uznáno jako

hlavní nástroj diskuse. EHSV vyzývá, aby se pro všechny zdroje energie a pro postupy rozhodování ohledně jejich skladby stanovil etický rámec, a žádá o zapojení občanské společnosti prostřednictvím demokratické účasti a transparentnosti. Je zapotřebí dále pracovat na zavádění těchto koncepcí na úrovni členských států a jedním z úkolů EHSV bude rozpoznat témata citlivá pro jednotlivé státy a nabídnout postup směřující ke sblížení a spolupráci.

4.6 Příkladem integrálního prvku globálního sociálně přijatelného a etického přístupu k energetice je koncept neznevýhodňování „němých“ částí světa, tj. těch, které jsou v konkurenčním boji o zdroje energie bezbranné. EU by tento prvek měla ve své politice podporovat.

4.7 Skutečné zapojení funguje nejlépe, když jsou **neformální nestatutární sítě občanské společnosti zmocněny k interakci s formálnějšími statutárními sítěmi**. Inovace vedené zapojením mohou být mocným způsobem, jak schválit či plnit celostátní, regionální, městské či obecní strategické cíle, a to s nižšími výdaji z veřejných prostředků a menší byrokracií než u tradičních postupů. V současnosti existuje málo mechanismů propojení účasti měst, států a EU na definování „energetické budoucnosti“, iniciativy jako například Pakt starostů a primátorů podporující lepší energetickou účinnost a více obnovitelných zdrojů energie však ukazují, co je možné. Propojení této účasti s politickými a rozhodovacími strukturami zatím v členských státech nebo mezi nimi neexistuje.

5. Jak docílit zapojení veřejnosti: evropský dialog o energetice

5.1 Výše uvedený proces má pracovní název **evropský dialog o energetice**. Aby se zdůraznila potřeba přijmout konkrétní kroky, lze však rovněž uvažovat o variantách názvu evropská opatření v energetice. Evropský dialog by nezdvíhoval již existující orgány, spíše by **vycházel ze současných iniciativ a doplňoval je o účast dotčených zúčastněných stran a občanů**. Jedním z důležitých cílů bude zlepšit přípravu politiky, a to pomocí navazování interakce, poskytování náležitých informací, podpory ztotožnění a budování legitimacy a podpory pro politická rozhodnutí na státní a evropské úrovni. Do jeho záběru by měly spadat v podstatě všechny otázky související s energetikou, včetně infrastruktury, zdrojů energie, trhů, spotřebitelských otázek, technologií, politických a environmentálních otázek atd.

5.2 Dialog se musí zabývat **potřebami a obavami statutárních i nestatutárních zúčastněných stran**, tj. těch seskupení zapojených do dodavatelského řetězce v energetice a také investorů, zákazníků, regulačních orgánů a zákonodárců. V kontextu vnitrostátních, unijních a globálně stanovených priorit musí za kategorii zúčastněných stran považovat rovněž zástupce mezigeneračních otázek, mezi než patří zejména využívání zdrojů a jejich ubývání, regulace znečišťování a změna klimatu.

5.3 Mělo by se poukázat na to, že dialog by neovlivňoval operační nebo technické provádění, ale měl by spíše **úlohu „prostoru pro vyjednávání“**, v němž by se otázky provádění mohly řešit s ohledem na společenský dopad a přijetí společností, investiční strategii, strategii v oblasti zdrojů a další faktory politiky. Měl by však týkat velmi konkrétních opatření, do nichž se lidé mohou zapojit, jako jsou např. inteligentní měření spotřeby a energetická účinnost. Teorie, osvěta a praxe musí jít v ruku v ruce.

6. Uskutečnění evropského dialogu o energetice

6.1 Zpočátku by cíle byly následující:

- určit opatření, pomocí nichž bude občanská společnost informována o energetických otázkách a bude posílena její postavení v těchto otázkách, a dát jim prioritu;
- určit zúčastněné strany (včetně uživatelů energie z průmyslu i individuálních uživatelů, energetických podniků, pracovníků, odborových svazů a jiných zájmových skupin) podle druhu zájmu, úrovně znalostí a kapacity zdrojů;
- koncipovat klíčové otázky tak, aby se každodenní poznatky a zkušenosti mohly vzájemně prolínat s odbornými poznatky a jedny k druhým přispívat;
- vytvořit přijatelnou strukturu „konverzace“, která bude přijatelná ve všech členských státech a posune občany blíž k rozhodování.

6.2 K úspěšnému energetickému přechodu jsou nezbytné mechanismy **posílené konzultace a účasti**. Informovaný, strukturovaný, inkluzivní a odpovědný dialog na úrovni EU je rovněž potřebný k zajištění toho, aby příprava politiky a její provádění byly strategické, důsledné a inkluzivní, a tudíž uznány za důvěryhodné a účinné.

6.3 Angažovanost veřejnosti musí dále pomoci položit do roku 2050 základy na znalostech založeného participativního a efektivního přechodu k nízkouhlíkovému energetickému systému. Měla by potenciál **zvýšit legitimitu opatření EU týkajících se energetických otázek a občané by měli možnost vyjádřit své názory a preference na celostátní a celoevropské úrovni**.

6.4 Každé určené skupině zúčastněných stran by na recipročním základě měla být položena otázka:

- co každá z nich požaduje od účasti na dialogu;
- co se požaduje od nich jako příspěvek k dialogu.

6.5 Má-li být dialog dlouhodobě úspěšný, **musí se ve svém průběhu snažit pochopit obavy, poznatky a hodnoty členských států a evropské společnosti a reagovat na ně.** Tato reakce bude pravděpodobně vyžadovat, aby mezi sebou zúčastněné strany vytvořily

- strategie, které splní to, co tyto strany požadují (příčemž se v případě potřeby dohodnou na uzpůsobení a kompromisu);
- postup pro provedení těchto strategií;
- schopnost tento postup podpořit.

6.6 Aby dialog splnil své úkoly, je třeba si položit řadu základních otázek:

- strategie: Jaké strategie se musí zavést, aby se usnadnilo zapojení zúčastněných stran z energetiky a občanské společnosti?
- postupy: Jaké nepostradatelné postupy se musí zavést nebo změnit, aby se tyto strategie mohly provést?
- schopnosti: Jaké schopnosti jsou v dialogu zapotřebí, aby tyto postupy fungovaly a dále se rozvíjely?
- příspěvek zúčastněných stran z energetiky a občanské společnosti: Jaký příspěvek zúčastněných stran a občanů k rozvoji, udržování a posilování těchto schopností by se měl v dialogu očekávat?

7. Praktické kroky a doporučení

7.1 Navrhuje se, aby do roku 2016 byly zúčastněné strany z energetiky, občané a organizace občanské společnosti zapojeny do evropského dialogu o energetice ve formě koordinované víceúrovňové konverzace v členských státech a mezi nimi. V souladu se záběrem, rozsahem a naléhavostí této záležitosti musí být navržený postup zapojení zúčastněných stran z energetiky a veřejnosti ambiciózní, dobře zajištěný a efektivní. Měl by se řídit taktickým přístupem uvedeným v kapitole 6. Musí **budovat důvěru mezi účastníky a reputaci otevřeného dialogu** a postupně řešit či přijímat řadu názorů, které budou vyjádřeny. Měl by být:

- celoevropský v tom smyslu, že se bude sbíhat a propojovat na úrovni EU;

— celostátní v tom smyslu, že bude probíhat mezi různými kulturními sférami a různými scénáři energetické budoucnosti;

— víceúrovňový v rámci jednoho státu v tom smyslu, že bude propojovat celostátní, regionální, metropolitní a místní úroveň a bude uznávat zásadní význam vlivu občanů a spotřebitelů na politiku;

— zaměřený na konkrétní kroky. Všichni jeho účastníci by si měli položit otázku „Jaká opatření lze přijmout pro zajištění lepší energetické budoucnosti?“ a klást ji i ostatním.

7.2 Evropský dialog o energetice nenahrazuje diskusi, která musí probíhat v rámci institucí reprezentativní demokracie, ale je jejím posílením, neboť se v něm **prolínají poznatky, zkušenosti a porozumění z každodenního života s technickými a odbornými informacemi.** Participativní demokracie zde představuje nezbytný doplněk reprezentativní demokracie.

7.3 EHSV by mohl sestavit tříletý program, který by reagoval na vnitrostátní iniciativy a prolínal se s nimi a nakonec by vedl k nezávislému evropskému dialogu o energetice. Tento postup bude zahrnovat:

— výzkum: rozšiřování současného výzkumu, který slouží jako základ, na zapojení veřejnosti a zásadní složitě energetické otázky, které je občanům třeba vyjasnit;

— vytváření sdružení se všemi zainteresovanými stranami (členské státy a rotující předsednictví EU, organizace občanské společnosti, průmysl, odborové svazy, nadace, akademické instituce atd.) za účelem vybudování stabilní zdrojové základny souměřitelné s ambicemi programu;

— hlavní zahajovací akci, na níž budou až v pěti členských státech uvedeny aktivní pilotní/demonstrační programy provádění vnitrostátních dialogů, které budou zahájeny v roce 2014 vnitrostátní akci;

— vytvoření vazeb mezi evropským dialogem o energetice a stávajícími fóry tam, kde je to možné a vhodné, včetně energetického společenství (jihovýchodní Evropa) a Východního partnerství;

— prezentaci a diskusi o evropském dialogu jako součást občanského energetického fóra v listopadu 2013 a v náležitém případě v rámci jiných fór a akcí týkajících se energetiky;

— přehled vývoje dialogu, který vypracuje stálá studijní skupina EHSV Směrem k evropskému energetickému společenství, a vytvoření reprezentativní řídicí skupiny.

7.4 Při strukturování veřejného dialogu fungují dobře nástroje podporující rozhodování, a to zejména při řešení otázek typu „co kdyby“ a z nich vyplývajících možností kompromisu, rizik a výsledků. Příklady některých specifických nástrojů jsou: tvorba scénářů a modelování, participativní multi-kritériová analýza, virtuální techniky (včetně třírozměrné vizualizace a mapování založeného na geografických informačních systémech (GIS)), analýza životního cyklu a kvantitativní posuzování vlivů na životní prostředí. Jako nejpřístupnějším a nejinteraktivnějším nástrojem se ukázala tvorba scénářů, neboť **lidem umožňuje pochopit rozsah problému, zabývat se vlastními řešeními, testovat preferovaná řešení** a realizovat je. V energetickém plánu do roku 2050 byla tvorba scénářů použita jako způsob, jak lidi lépe informovat o možných politických opatřeních a zapojit je do nich.

7.5 Aby se diskuse o energetice změnila z okrajového tématu na jedno z hlavních témat a aby se o energii hovořilo v kavárnách, klubech, domácnostech a školách, budou zapotřebí sofistikované metody zaangažování. Svoji roli sehrají i významné výstavy a jiné akce a zájem vědecké obce a vnitrostátních sdělovacích prostředků. To bude vyžadovat profesionální plánování a zavedení dialogu jako evropské „sociální značky“, která si získá uznání a důvěru.

7.6 Dialog o energetické budoucnosti bude vyžadovat jasné, transparentní a zodpovědné postupy řízení. Všichni jeho účastníci musí mít důvěru v orgán, který ho bude organizovat, musí ho považovat za spolehlivý a směřodatný. Tento orgán nebude závislý na žádné existující zúčastněné straně, instituci nebo zájmové skupině a bude založen na souboru sociálních a etických zásad odrážejících společné hodnoty.

7.7 EHSV má formativní úlohu. Připraví půdu pro realizaci evropského dialogu o energetice. Počínaje současnou fází úvodního plánování a dialogu zúčastněných stran a poté jako člen skupiny podílející se na zásadně důležitých stěžejních úkolech spojených se zahájením dialogu bude EHSV i nadále podporovat jeho samostatný vývoj a chovat se jako katalyzátor uvolňování zdrojů, jichž bude potřeba velký objem.

7.8 Evropský dialog o energetice bude vykonávat tyto zásadní úkoly:

- vytvářet společný rámec pro dialogy o energetice;
- vytvářet obecnou evropskou „sociální značku“ pro dialog a doprovodné mechanismy licencí a řízení;
- budovat dohodnutou „knihovnu“ praktických otázek souvisejících s energetikou založenou na znalostech;
- hostit fórum pro otevřenou politickou diskusi o energetice mezi členskými státy a EU;
- poskytovat financování nebo základní podporu pro státní nebo regionální iniciativy;

- provádět nebo zdát výzkum s cílem zaplnit mezery ve znalostech;
- shromažďovat pokyny k současným nebo nadcházejícím energetickým otázkám, v nichž se zohlední společenské, environmentální, etické a ekonomické záležitosti;
- spolupracovat s národními a regionálními organizacemi;
- pomáhat vzniku sítě organizací v každém členském státu.

7.9 Evropský dialog o energetice lze rovněž považovat za praktické uplatnění participativní demokracie ve velkém měřítku, která se skutečně prolíná se zastupitelskou demokracií u tématu, které má zásadní význam pro všechny. Řídící zásadou bude zásada subsidiarity uplatňovaná v rámci, pro který bude vydáno povolení/licence, tzn. že dialog bude vycházet z toho, co již existuje a vylepšovat to. V rámci zahajovací fáze evropského dialogu se budou prostřednictvím účasti otevřené všem občanům a zúčastněným stranám rozvíjet dohodnuté postupy dialogu, které bude možné kopírovat na celostátní, regionální a místní úrovni. Tímto způsobem budou moci sehrát svoji úlohu zdroje, znalosti a dovednosti organizací mnoha druhů, které jsou již aktivní v energetických otázkách. Patří sem například: obecní úřady, regulační orgány, energetické společnosti, podniky obecně, odborové svazy, nevládní organizace, organizace spotřebitelů a instituce EU (Evropská komise, Evropský parlament a Výbor regionů). Účelem bude vytvořit „prostor pro vyjednávání“, v němž by se otázky provádění mohly řešit s ohledem na společenský dopad a přijetí společností, investiční strategii, strategii v oblasti zdrojů a další faktory politiky. V tomto prostoru by se prezentovaly objektivní informace a na jejich základě a na základě vlastních zkušeností občanů by se zkoumalo, do jaké míry by bylo možné dosáhnout shody, co se týče hlavních energetických otázek.

7.10 Pro tento dialog je třeba stanovit soubor společných zásad. Výzvou bude to, jak převést řadu „univerzálních“ závazků, které uznávají a podporují hodnotu našeho společného lidství, na něco, co může sloužit jako základ pro energetickou politiku a konkrétní kroky v energetice. Tyto závazky jsou již obsaženy ve Smlouvě o Evropské unii, která potvrzuje oddanost členských států základním lidským a sociálním právům. Tato solidarita mezi státy a národy, která je jednou ze základních zásad EU, je z etického hlediska relevantní pro celosvětovou úroveň, pro niž musí být relevantní i každá energetická politika EU.

7.11 Čtyři etické zásady uvedené ve zprávě evropské skupiny pro etiku (http://ec.europa.eu/bepa/european-group-ethics/publications/opinions/index_en.htm), tj. přístup k energii, udržitelnost, jistota a bezpečnost, se jasně překrývají se třemi pilíři energetické politiky EU a bude třeba je důkladně prošetřit. Ve zprávě skupiny se rovněž zdůrazňuje, že účast je jádrem sociálním a politické spravedlnosti, což potvrzuje přístup zaujatý v energetickém plánu do roku 2050, tj. že „zapojení veřejnosti je rozhodující“ (viz kapitola 3.4).

7.12 Definování zásadového přístupu k účasti veřejnosti bude nezbytným předpokladem zahájení dialogu o energetice a považuje se za jeden z úkolů, s jejichž přípravou může EHSV pomoci. Nabízíme předběžně pět otázek, jež mohou k tomuto úkolu přispět:

- Jak zajistíme, aby si všichni (jednotlivci i průmysl) mohli dovolit energii, již potřebují?
- Zohledňuje naše výroba a využití energie potřeby budoucích generací a dopad na ně?
- Posoudili jsme a vyvážíli všechna krátkodobá a střednědobá rizika výroby a využívání energie?

— Jsme si jisti, že jsou naše dodávky energie dost stabilní a jisté, vzhledem k tomu, jak životně důležitou úlohu energie hraje?

— Jak můžeme tyto otázky řešit **my sami**?

7.13 Aby trhy s energií fungovaly i v delším než krátkodobém horizontu, je zapotřebí zvýšit jistotu a efektivně spolupracovat. Pokračování „v zajetých kolejích“ nepřinese dostatečnou změnu tempa a rozsahu potřebných k dosažení cílů politiky. Bude potřeba, aby občané a zúčastněné strany z energetiky a správy sehráli svoji úlohu v přechodu na nízkouhlíkové hospodářství. Evropský dialog o energetice nabídne způsob, jak budovat důvěru. Zapojí občany na celostátní úrovni a poté stanoví národní energetické politiky zasazené do širší unijní perspektivy.

V Bruselu dne 20. března 2013.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Staffan NILSSON
